

Komunikační Kal

POLICIE ČESKÉ REPUBLIKY ÚŘAD DOKUMENTACE A VYŠETŘOVÁNÍ ZLOČINŮ KOMUNISMU SLUŽBY KRIMINÁLNÍ POLICIE A VYŠETŘOVÁNÍ	
Došlo:	23 -10- 2014
Č.j.:	UDV-125-148/TC-2009-200011
Počet listů:	12
Přílohy:	—

7 Tdo 886/2013-24

U S N E S E N Í

Nejvyšší soud rozhodl dne 17. prosince 2013 v neveřejném zasedání, k dovolání **nejvyššího státního zástupce** proti usnesení Městského soudu v Praze ze dne 30. 10. 2012, sp. zn. 5 To 361/2012, podaném v neprospěch obviněných **JUDr. Antonína Prchala**, nar. 19. 11. 1949 v P[red], trvale bytem L[ub], L[ub], **Petra Vrbického**, nar. 13. 11. 1964 v T[re], trvale bytem G[ra], K[ra], **Ladislava Irovského**, nar. 16. 4. 1957 v N[ov], trvale bytem T[re], P[re], v trestní věci vedené u Obvodního soudu pro Prahu 7 pod sp. zn. 25 T 124/2011, t a k t o :

Podle § 265k odst. 1 tr. ř. se usnesení Městského soudu v Praze ze dne 30. 10. 2012, sp. zn. 5 To 361/2012, **z r u š u j e**.

Podle § 265k odst. 2 tr. ř. se **z r u š u j í** také další rozhodnutí na zrušené usnesení obsahově navazující, pokud vzhledem ke změně, k níž došlo zrušením, pozbyla podkladu.

Podle § 265l odst. 1 tr. ř. se Městskému soudu v Praze přikazuje, aby věc v potřebném rozsahu znovu projednal a rozhodl.

O d ů v o d n ě n í :

Rozsudkem Obvodního soudu pro Prahu 7 ze dne 15. 5. 2012, sp. zn. 25 T 124/2011, byli obvinění JUDr. A. Prchal, P. Vrbický a L. Irovský pod bodem ad I. výroku o vině, JUDr. A. Prchal též pod bodem II., uznáni vinnými zvláště závažným zločinem zneužití pravomoci úřední osoby podle § 329 odst. 1 písm. a), odst. 2 písm. b) tr. zákoníku ve znění platném a účinném do 13. 3. 1990 (správně 30. 11. 2011). Za to byl obviněný JUDr. A. Prchal podle § 329 odst. 2 tr. zákoníku za použití § 58 odst. 1 tr. zákoníku odsouzen k trestu odnětí svobody v trvání jeden a půl roku. Podle § 56 odst. 2 písm. b) tr. zákoníku byl k výkonu trestu zařazen do věznice s dozorem. Obviněný P. Vrbický byl podle § 329 odst. 2 tr. zákoníku odsouzen k trestu odnětí svobody v trvání dvou let. Podle § 81 odst. 1 a § 82 odst. 1 tr. zákoníku mu byl výkon trestu podmíněně odložen na zkušební dobu tří let. Obviněný L. Irovský byl podle § 329 odst. 2 tr. zákoníku za použití § 58 odst. 1 tr. zákoníku odsouzen k trestu odnětí svobody v trvání jednoho roku. Podle § 56 odst. 2 písm. b) tr. zákoníku byl k výkonu trestu zařazen do věznice s dozorem.

Zvlášť závažných zločinů se obvinění dopustili tím, že „**ad I. JUDr. A. Prchal**, jako příslušník Sboru národní bezpečnosti, Správy státní bezpečnosti Praha, ve funkci vedoucího staršího referenta specialisty 3. oddělení, II. Odboru, **P. Vrbický**, jako příslušník Sboru národní bezpečnosti, Správy státní bezpečnosti Praha, ve funkci staršího referenta, 3. oddělení, II. odboru, **L. Irovský**, jako příslušník Sboru národní bezpečnosti, Správy státní bezpečnosti Praha, ve funkci staršího referenta, 4. oddělení, II. odboru, všichni jako příslušníci odboru II. zabývajících se tzv. „bojem s vnitřním nepřítelem“ a tedy obeznámeni s činností **P. P██████**, v rozporu s čl. 28, 30, 34 Ústavy ČSSR, zák. č. 100/1960 Sb. (ve znění platném do 29. 11. 1989), a § 3 odst. 1, 2, § 15 odst. 1 zák. č. 40/1974 Sb., o Sboru národní bezpečnosti (ve znění platném do dne 13. 3. 1990), dne 21. 6. 1989 okolo 17:30 hodin v Praze 7 v parku Stromovka u Šlechtovy restaurace, kde se konala ekologická demonstrace organizovaná nezávislou iniciativou České děti, přinutili **P██████ P██████**, neformálního mluvčího a vedoucího nezávislé iniciativy České děti, dlouhodobě sledovaného správou StB Praha, pro podezření z aktivní podpory nezávislých iniciativ zasazujících se za dodržování lidských práv na území Československé socialistické republiky, násilím nastoupit do osobního motorového vozidla, které řídil Petr Vrbický, odvezli ho za neustálých výhrůzek ve smyslu ublížení na zdraví až po fyzickou likvidaci na přesně nezjištěné místo v křivoklátských lesích, kde poškozeného **P██████** Ladislav Irovský přidržoval zezadu rukama a Antonín Prchal spolu s **R██████ Š██████** (narozen 3. 7. 1952, zemřel 1. 4. 2009), rovněž příslušníkem Sboru národní bezpečnosti, Správy státní bezpečnosti Praha, bili za neustálých nadávek a výhrůzek pěstmi do oblasti břicha, žaludku a hrudi, po pádu na zem, kdy se k bití připojil i Ladislav Irovský, i do zad, na závěr útoku kopl **R██████ Š██████** poškozeného **P██████** ještě dvakrát nártem nohy do hlavy, přičemž celému jednání přihlížel Petr Vrbický, poté odebrali poškozenému **P██████** doklady, ponechali jej v lese a z místa odjeli, když poškozený **P██████ P██████** po celou dobu nezákonného omezení osobní svobody prožíval odůvodněné obavy o své zdraví a život, **ad II. JUDr. A. Prchal**, jako příslušník Sboru národní bezpečnosti, Správy státní bezpečnosti Praha, ve funkci vedoucího staršího referenta specialisty 3. oddělení II. odboru, v rozporu s ust. čl. 28, 30, 34 Ústavy ČSSR, zák. č. 100/1960 Sb. (ve znění platném do dne 29. 11. 1989), a § 3 odst. 1, 2, § 15 odst. 1 zák. č. 40/1974 Sb., o Sboru národní bezpečnosti (ve znění platném do dne 13. 3. 1990), dne 22. 6. 1989 v ranních hodinách, ve službě Správy StB v Praze 1, v Bartolomějské ulici, když se poškozený **P. P██████** dostavil pro odebrané doklady, tak se jej pod pohrůžkou „že zase pojedeme na výlet do křivoklátských lesů a tentokrát z toho hajzle už nevylezeš“ snažil donutit napsat na čistý list papíru co všechno iniciativa České děti v předmětném roce prováděla, což se mu nepodařilo, tak jej alespoň srazil ze židle na zem, přičemž poškozený **P██████** po dobu přítomnosti ve služebně a útoku prožíval odůvodněné obavy o svou čest, své zdraví a vzhledem k útoku ze dne 21. 6. 1989 i obavy o svůj život“.

Proti tomuto rozsudku soudu I. stupně podali státní zástupce v neprospěch všech obviněných a všichni obvinění odvolání, o nichž rozhodl Městský soud v Praze v neveřejném zasedání usnesením ze dne 30. 10. 2012, sp. zn. 5 To 361/2012, tak, že napadené rozhodnutí podle § 257 odst. 1 písm. c) tr. ř. zrušil a znovu rozhodl tak, že z důvodu § 11 odst. 1 písm. b) tr. ř. zastavil trestní stíhání všech obviněných, neboť trestní stíhání je promlčeno.

Proti rozhodnutí soudu II. stupně podal nejvyšší státní zástupce v neprospěch všech obviněných dovolání, opírající se o dovolací důvody podle § 265b odst. 1 písm. f), g) tr. ř., které bylo Nejvyššímu soudu předloženo k rozhodnutí dne 19. 8. 2013. V úvodu zrekapituloval řízení u odvolacího soudu, který se k podaným odvoláním zabýval především otázkou přípustnosti trestního stíhání obviněných, přičemž dospěl k závěru, že trestní stíhání obviněných přípustné není, a to s ohledem na promlčení trestné činnosti, která je obviněným kladena za vinu. Odvolací soud odkázal na zákonná ustanovení týkající se promlčení trestné činnosti spojené s dobou nesvobody a dospěl k závěru, že promlčecí doba v případě obviněných začala plynout již dnem 21., resp. 22. 6. 1989, když neshledal podmínky pro aplikaci ustanovení § 5 zákona č. 198/1993 Sb., o protiprávnosti komunistického režimu a o odporu proti němu, § 67a písm. d) tr. zákona č. 140/1961 Sb., ve znění účinném od 28. 12. 1999 do 31. 12. 2009, a § 35 písm. c) tr. zákoníku. Vycházel přitom ze zjištění, že prakticky celá desetiletá promlčecí lhůta probíhala již v době, kdy základní zásady právního řádu demokratického státu byly respektovány a odsouzení, resp. trestnímu stíhání obžalovaných v této době nic nebránilo. Promlčecí lhůty daného trestného jednání počaly proto podle názoru odvolacího soudu běžet standardně, a to i pro případ, že by následně v průběhu devadesátých let bylo trestní řízení fakticky mařeno, přičemž do doby zahájení trestního stíhání obviněných již uplynuly. Nejvyšší státní zástupce však s tímto rozhodnutím nesouhlasí a považuje za správný a řádně odůvodněný rozsudek nalézacího soudu. Nejvyšší státní zástupce citoval ustanovení § 5 zákona o protiprávnosti komunistického režimu a o odporu proti němu, § 67a písm. d) tr. zákona a § 35 písm. c) tr. zákoníku, která podle něj představují legitimní reakci demokratického zřízení na dlouhou dobu nesvobody, která z povahy věci obnášela páchání netrestaného bezpráví a křivd, a to i na úrovni nejzávažnější trestné činnosti. Uvedl, že mezi citovanými ustanoveními panuje kontinuita, která zajišťuje nepromlčitelnost specifické kategorie trestných činů spáchaných v době nesvobody. Konkrétně zákon o protiprávnosti komunistického režimu a o odporu proti němu deklaroval stavění běhu promlčecí doby v případech neodsouzení či nezproštění obžaloby z politických důvodů. Konstrukce výjimek z promlčení podle trestního zákona, resp. trestního zákoníku pak pro obdobné případy, týkající se ovšem jen závažných trestných činů, zakotvila nepromlčitelnost. Tímto legislativním postupem došlo k tomu, že nepromlčitelnost lze v dnešní době dovozovat jen ve vztahu k nejzávažnějším trestným činům spjatým s komunistickou totalitou. V této souvislosti nejvyšší státní zástupce poukázal na ustálenou soudní praxi odvíjející se od nálezu Ústavního soudu sp. zn. Pl. ÚS 19/93 (rozhodnutí Nejvyššího soudu sp. zn. 15 Tdo 163/2005, 5 Tdo 915/2006, 7 Tdo 549/2008, 8 Tdo 1119/2010). Ze shora uvedených zákonných ustanovení se podle nejvyššího státního zástupce podává, jaká kategorie trestných činů od 30. 12. 1989 do současné doby promlčení nepodléhá. Jedná se o závažné trestné činy spáchané v době nesvobody veřejnými činiteli anebo o ty závažné trestné činy, které byly spáchány v souvislosti s pronásledováním jednotlivce nebo skupiny osob z důvodů politických, rasových či náboženských, a to jen za podmínky, že z důvodů neslučitelných se základními zásadami právního řádu demokratického státu nedošlo pro tyto trestné činy k pravomocnému odsouzení nebo zproštění obžaloby. Pokud jde o poslední uvedenou podmínku pravomocného odsouzení či zproštění obžaloby, z dikce a smyslu § 35 písm. c) tr. zákoníku je naprosto zřejmé, že stran přezkoumání důvodů, které nevedly k odsouzení nebo zproštění obžaloby, je zmíněná podmínka zacílena výhradně do doby nesvobody. Nic na tom podle nejvyššího státního zástupce nemění ani fakt, že stav neodsouzení či zproštění

obžaloby vyvolaný uvedenými důvody může v důsledku takových důvodů přetrvávat do současnosti. Na možnost aplikace § 35 písm. c) tr. zákoníku nelze podle nejvyššího státního zástupce v žádném případě nahlížet způsobem, jakým učinil Městský soud v Praze, tedy prizmatem aktivity orgánů činných v trestním řízení po 30. 12. 1989. Nejvyšší státní zástupce je přesvědčen, že trestní stíhání obviněných nebylo podle § 11 odst. 1 písm. b) tr. ř. promlčeno a nebylo tedy nepřipustné. Městský soud v Praze tedy rozhodl o zastavení trestního stíhání, aniž byly splněny podmínky pro takové rozhodnutí a rozhodnutí spočívá na nesprávném právním posouzení skutku nebo jiném nesprávném hmotně právní posouzení [§ 265b odst. 1 písm. f), g) tr. ř.].

Nejvyšší státní zástupce proto navrhl, aby Nejvyšší soud zrušil napadené rozhodnutí odvolacího soudu a aby věc vrátil tomuto soudu k novému projednání a rozhodnutí.

K dovolání nejvyššího státního zástupce se prostřednictvím svých obhájců vyjádřili všichni obvinění. Obviněný JUDr. A. Prchal souhlasil s projednáním věci v neveřejném zasedání a uvedl, že považuje za správné rozhodnutí Městského soudu v Praze. Obviněný P. Vrbický se plně ztotožnil s rozhodnutím odvolacího soudu a navrhl, aby Nejvyšší soud dovolání nejvyššího státního zástupce podle § 265i odst. 1 písm. e) tr. ř. jako zjevně neopodstatněné odmítl. Obviněný L. Irovský se ztotožnil s rozhodnutím odvolacího soudu a má za to, že trestní stíhání je promlčené také z toho důvodu, že podle něj v uvedené věci nedošlo ke způsobení zvláště závažného následku a jednání mělo být kvalifikováno pouze podle § 158 odst. 1 tr. zákona. Dále uvedl, že soudy při svých skutkových zjištěních nevycházely z provedených důkazů, zopakoval námitku věrohodnosti poškozeného jako jediného svědka a navrhl, aby Nejvyšší soud dovolání jako nedůvodné zamítl.

Nejvyšší soud přezkoumal podle § 265i odst. 3 tr. ř. napadené usnesení v rozsahu a z důvodů uvedených v dovolání, jakož i předcházející řízení a shledal, že dovolání je důvodné. Právní otázkou, kterou v rámci svého přezkumu řešil, bylo posuzování naplnění podmínky uvedené v § 5 zákona č. 198/1993 Sb., o protiprávnosti komunistického režimu a o odporu proti němu, spočívající v tom, že k pravomocnému odsouzení nebo zproštění obžaloby nedošlo z politických důvodů neslučitelných se základními zásadami právního řádu demokratického státu. Splnění této podmínky je nezbytné pro závěr, zda došlo či nedošlo u obviněných k promlčení trestního stíhání. Uvedená podmínka se pak následně promítla i do dalších novelizací trestních kodexů.

Na úvod nutno podotknout, že obvinění se měli podle skutkové věty výroku o vině rozhodnutí soudu I. stupně dopustit trestných činů dne 21. 6. 1989 a 22. 6. 1989. Od uvedené doby by rovněž bylo možno počítat běh promlčecí doby, pokud by do ní, ještě než uplynula, nezasáhly následné změny zákonů.

Nejvyšší soud již v usnesení ze dne 16. 8. 2006, sp. zn. 5 Tdo 915/2006, uvedl, že při promlčení trestního stíhání zaniká trestní odpovědnost pachatele trestného činu uplynutím doby stanovené zákonem. Důvody promlčení jsou především hmotně právní, protože uplynutím času postupně slábne, až docela zaniká potřeba trestněprávní reakce na trestný čin, a to jak z hlediska generální prevence (např. na trestný čin se zapomíná, negativní ovlivnění společenského vědomí mizí a nebezpečnost činu se snižuje), tak

i z hlediska prevence individuální. U pachatele, který nespáchal další trestný čin stejně nebo přísněji trestný, se předpokládá pozitivní změna jeho osoby, která rovněž přestala být pro společnost nebezpečnou. K těmto důvodům pak podpůrně přistupují i důvody procesní, které spočívají v obtížích při dokazování spojených s tím, že uplynutím času se oslabuje síla důkazních prostředků (např. svědci zapomínají), protože ty pozbývají spolehlivosti, anebo je nelze vůbec opatřit (např. svědci zemřeli, listiny a věcné důkazy byly zničeny či se ztratily apod.). Další důvod lze spatřovat v tom, aby byly orgány činné v trestním řízení stimulovány k potřebné aktivitě při plnění svého poslání a k urychlení trestního řízení.

Trestní odpovědnost pachatele, a v návaznosti na to i pojem trestnosti činu takového pachatele, je nutno v souladu s dosavadní teorií i praxí vymezit jako souhrn všech podmínek, na nichž závisí výrok o vině a trestu, včetně podmínek promlčení. Z výše uvedených důvodů je tedy nezbytné v každém konkrétním případě v rámci posuzování trestnosti činu též zjišťovat, zda nedošlo k zániku této trestnosti, a to mimo jiné i z důvodu promlčení činu. Promlčení je jedním z důvodů zániku trestnosti činu a spolu s ostatními důvody je i promlčení považováno za hmotně právní negativní podmínku trestnosti. Naše právní úprava promlčení pak odpovídá hmotně právnímu pojetí promlčení i potud, že promlčecí dobu odstupňovává podle zákonné trestní sazby.

Protože úprava podmínek promlčení trestního stíhání patří do komplexu otázek trestní odpovědnosti, zásadně se otázka, zda je určitý trestný čin promlčen či nikoli, posuzuje i z hlediska časové působnosti trestního zákona (viz § 16 odst. 1 tr. zákona, § 2 odst. 1 tr. zákoníku). Promlčení má totiž bezprostřední vliv na posuzování trestnosti činu, neboť – jak vyplývá z jeho podstaty i systematického zařazení – způsobuje zánik této trestnosti. Proto při řešení otázky, které právní normy nutno brát v úvahu při posuzování trestnosti činu z hlediska časové působnosti trestního zákona se zásadně vychází z právního stavu, který zde je v době spáchání posuzovaného činu. Došlo-li v mezidobí od spáchání činu do rozhodování o něm ke změně právních norem, jejichž užití má vliv na trestnost činu nebo na možnost uložení trestu, je třeba nový právní stav porovnat s tím, který platil v době spáchání činu, a pozdějšího zákona užít jen, je-li to pro pachatele objektivně příznivější. Přitom se vychází ze souhrnu všech právních norem, jejichž užití může mít vliv na rozhodnutí o vině a trestu, včetně těch, podle nichž se posuzuje zánik trestnosti, tedy i promlčení trestního stíhání. Jestliže by byl trestný čin pachatele už promlčen podle některého v úvahu přicházejícího souhrnu právních norem a podle pozdějšího souhrnu by promlčen nebyl, pak nelze trestnost tohoto činu posuzovat podle pozdějšího souhrnu právních norem, protože je to pro pachatele méně příznivé, ale je nutno aplikovat výhodnější souhrn právních norem, podle něhož je čin pachatele promlčen.

Nejvyšší soud již v citovaném unesení ze dne 16. 8. 2006, sp. zn. 5 Tdo 915/2006 uvedl, že v teorii i praxi se obecně připouští, že v době běhu promlčecích lhůt, tedy v době, kdy trestní odpovědnost a trestnost ještě z důvodu promlčení nezanikla, lze stanovit, že se běžící promlčecí doba prodlužuje, nebo dokonce, že některé trestné činy jsou zcela nepromlčitelné, tedy jinými slovy, že již započatá promlčecí doba nikdy v budoucnu nedoběhne. V této trestní věci jde o novelizaci trestního zákona provedenou zákonem č. 327/1999 Sb., kterou bylo s účinností od 28. 12. 1999 do trestního zákona

zařazeno mimo jiné i ustanovení § 67a písm. d) tr. zákona, a to se záměrem, aby nedošlo k promlčení nejzávažnějších trestných činů spáchaných v období od 25. února 1948 do 29. prosince 1989 veřejnými činiteli nebo v souvislosti s politicky, rasově či nábožensky motivovaným pronásledováním, u nichž horní hranice trestní sazby odnětí svobody činí nejméně deset let, pokud z politických důvodů neslučitelných se základními zásadami právního řádu demokratického státu nedošlo k pravomocnému odsouzení nebo zproštění obžaloby.

Z hlediska výše uvedených obecných zásad týkajících se institutu promlčení je třeba posuzovat podle názoru Nejvyššího soudu i ustanovení § 5 zákona č. 198/1993 Sb., o protiprávnosti komunistického režimu a o odporu proti němu, podle něhož se „do promlčecí doby trestných činů nezapočítává doba od 25. února 1948 do 29. prosince 1989, pokud z politických důvodů neslučitelných se základními zásadami právního řádu demokratického státu nedošlo k pravomocnému odsouzení nebo zproštění obžaloby“. V souladu s nálezem Ústavního soudu, který byl vyhlášen ve Sbírce zákonů České republiky pod č. 14/1994 Sb., je třeba konstatovat, že smyslem § 5 zákona č. 198/1993 Sb., není zřídit novou překážku v běhu promlčecích lhůt, ale prohlásit, po kterou dobu promlčecí lhůty trestných činů, nestíhaných tehdejšími režimem z politických důvodů, nemohly běžet, ačkoli běžet měly. Toto ustanovení § 5 zákona č. 198/1993 Sb., není normou konstitutivní, ale deklaratorní. Jeho předmětem je pouze zjištění, že v určitém časovém úseku pro určitý druh trestné činnosti promlčecí doba nemohla probíhat a z jakých příčin. Pokud byly výše uvedené zásady pro posuzování časové působnosti trestního zákona vztaženy i na promlčení, nemohl Nejvyšší soud pominout otázku aplikace nejen výše uvedeného ustanovení § 16 tr. zákona (resp. § 2 tr. zákoníku), ale také obdobného čl. 40 odst. 6 Listiny základních práv a svobod (dále jen Listina; publikovaná pod č. 2/1993 Sb.), podle kterého se trestnost činu posuzuje a trest se ukládá podle zákona účinného v době, kdy byl čin spáchán. Pozdějšího zákona se použije, jestliže je to pro pachatele příznivější. Ústavní soud ve výše uvedeném nálezu uvedl, že čl. 40 odst. 6 Listiny vymezuje a omezuje předmět zákazu zpětné účinnosti zákona ve dvou směrech, a to pokud jde o trestnost činu a pokud jde o ukládání trestu. Listina se v tomto článku tedy zabývá tím, které trestné činy lze principiálně stíhat, a neupravuje otázku, jak dlouho lze tyto činy stíhat. Proto předpisy o promlčení a promlčecích lhůtách, zejména ustanovení, po jakou dobu může být čin, který je prohlášen za trestný, stíhán, nelze chápat jako předmět úpravy čl. 40 odst. 6 Listiny. Otázkou prodloužení promlčecí lhůty se, ve vztahu k porušení čl. 7 Úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod (dále jen Úmluva), zabýval také Evropský soud pro lidská práva se sídlem ve Štrasburku. Podle čl. 7 Úmluvy „1. Nikdo nesmí být souzen za jednání nebo opomenutí, které v době, kdy bylo spácháno, nebylo podle vnitrostátního nebo mezinárodního práva trestným činem. Rovněž nesmí být uložen trest přísnější, než jaký bylo možno uložit v době spáchaného trestného činu. 2. Tento článek nebrání souzení a potrestání osoby za jednání nebo opomenutí, které v době, kdy bylo spácháno, bylo trestné podle obecných právních zásad uznávaných civilizovanými národy.“ Evropský soud pro lidská práva ve věci „Coeme a další proti Belgii“, kde bylo stěžovatelem namítáno dodatečné prodloužení promlčecí lhůty, dne 22. 6. 2000 vyhlásil rozsudek, jímž bylo m.j. jednomyslně rozhodnuto, že čl. 7 Úmluvy nebyl porušen. Uvedl, že prodloužení promlčecí doby zákonem a jeho okamžitá aplikace, nepochybně měly za následek prodloužení lhůty, během níž mohly být příslušné skutky stíhány,

a byly pro stěžovatele nepříznivé zejména tím, že zmařily jeho naděje. Podobná situace ale není porušením čl. 7 Úmluvy, neboť toto ustanovení nemůže být vykládáno tak, že zabraňuje prodloužit prostřednictvím okamžité aplikace procesního zákona promlčecí lhůty, když inkriminované skutky nikdy nebyly promlčeny.

Nejvyšší soud nebude v této souvislosti obsáhle rozebírat politickou a společenskou situaci v letech 1948 – 1989, neboť je obecně známo, že vedle těch oblastí života společnosti a jednotlivce, v nichž si právní řád v uvedených letech podržel určitý reálný význam a zakládal se na zákonitosti, byly i sféry politického zájmu vládnoucí vrstvy, v nichž existoval stav právní nejistoty udržovaný jako prostředek preventivní ochrany režimu a nástroj manipulace společnosti. Součástí tohoto zvláštního režimu byla i politickým a státním vedením inspirovaná anebo tolerovaná kriminalita osob v politických a státních funkcích tam, kde s ohledem na skutečné anebo domnělé zájmy vládnoucí vrstvy bylo účelné jednat v rozporu i s vlastními zákony. Není sporu o tom, že v uvedené době absentovala vůle, snaha a ochota státu určité trestné činy stíhat.

Nejvyšší soud dále zdůrazňuje, že ustanovení § 5 zákona č. 198/1993 Sb. je součástí našeho právního řádu, orgány činné v trestním řízení jsou povinny jeho existenci respektovat a ve svém postupu a rozhodování se s ním vypořádat. Jejich povinnosti však zároveň je, aby citované ustanovení v každém konkrétním případě náležitě vyložily a aplikovaly, přičemž musí vzít v úvahu všechny související právní předpisy, na nichž závisí trestnost činu, včetně předpisů ústavních, které jsou přímo použitelné (takovým je i ustanovení čl. 40 odst. 6 Listiny).

Smyslem § 5 zákona č. 198/1993 Sb., o protiprávnosti komunistického režimu a o odporu proti němu, je prohlásit, po kterou dobu promlčecí lhůty trestných činů, nestíhaných tehdejším režimem z politických důvodů, nemohly běžet, ačkoli běžet měly. Ustanovení § 5 je tedy v tomto smyslu pouze konkretizací zákonné překážky ve smyslu ustanovení § 67 odst. 2 písm. a) tr. zákona [resp. § 34 odst. 3 písm. a) tr. zákoníku], které stanoví, že do promlčecí doby se nezapočítává doba, po kterou nebylo možno pachatele postavit před soud pro zákonnou překážku (srov. usnesení Nejvyššího soudu ze dne 16. 8. 2006, sp. zn. 5 Tdo 915/2006).

Výše uvedené konkrétní činy obviněných, které měly být spáchané dne 21. a 22. 6. 1989, z hlediska úvah spojených s časovou působností trestního zákona, nalézací soud posoudil podle trestního zákoníku č. 40/2009 Sb., ve znění účinném do 30. 11. 2011 a kvalifikoval jako zvlášť závažný zločin zneužití pravomoci úřední osoby podle § 329 odst. 1 písm. a), odst. 2 písm. b) tr. zákoníku, tedy podle zákona pro pachatele příznivějšího z hlediska trestní sazby, kterou je možno za uvedený zločin uložit (od dvou do deseti let odnětí svobody). Podle zákona účinného v době spáchání trestného činu by přicházela v úvahu právní kvalifikace jednání jako trestného činu zneužívání pravomoci veřejného činitele podle § 158 odst. 1 písm. a), odst. 2 písm. c) tr. zákona č. 140/1961 Sb., ohroženého sazbou od tří do deseti let odnětí svobody. Pokud jde o promlčení trestního stíhání, činila promlčecí doba v době spáchání

uvedených trestných činů deset let [§ 67 odst. 1 písm. b) tr. zákona účinného v době spáchání trestných činů; až později zákonem č. 327/1999 Sb., s účinností od 28. 12. 1999, prodloužena na dvanáct let]. Podle trestního zákoníku činí promlčecí doba u uvedeného zločinu patnáct let [§ 34 odst. 1 písm. b) tr. zákoníku]. V této souvislosti také Městský soud v Praze v odůvodnění napadeného usnesení (str. 7) poukázal na to, že ustanovení § 34 odst. 1 písm. b) tr. zákoníku (omylem uvedeno „a“) je pro obviněné méně příznivé, resp. nepříznivější.

Aplikují-li se uvedené zásady na posuzovaný případ, je zřejmé, že obvinění se trestných činů dne 21. 6. 1989 a 22. 6. 1989 dopustili jako příslušníci Sboru národní bezpečnosti zabývající se tzv. „bojem s vnitřním nepřítelem“, přičemž svým jednáním zcela zjevně překročili rámec tehdy platných právních předpisů a postupovali vůči poškozenému evidentně nezákonným způsobem. Z obsahu trestního spisu je dále zřejmé, že poškozený po incidentu dne 23. 6. 1989 podával trestní oznámení na Inspekci Ministerstva vnitra, pro podezření ze zneužití pravomoci příslušníků StB. Věc byla posléze vyšetřovatelem inspekce StB odložena s tím, že nebylo prokázáno, že se skutek stal. Již z takto popsanych skutečností a s ohledem na znalost poměrů v uvedené době, je zřejmé, že v tomto případě lze dovodit snahu tehdejšího režimu zatajit některé rozhodné skutečnosti a zamezit potrestání obviněných, což podle názoru Nejvyššího soudu znamená pouze jediné, že v uvedené době nebyl zájem na objektivním prošetření celé události a již vůbec ne na vyvození trestní odpovědnosti obviněných. Přitom absentující objektivita přístupu tehdejších orgánů činných v trestním řízení měla zřejmý politický podtext, neboť šlo o konflikt komunistické totalitní státní moci s právy občana garantovanými tehdejší Ústavou ČSSR (zák. č. 100/1960 Sb., ve znění platném a účinném do 29. 11. 1989).

Z výše uvedeného je podle Nejvyššího soudu nutno vyvodit závěr, že v tomto případě existovala shora uvedená zákonná překážka ve smyslu § 67 odst. 2 písm. a) tr. zákona v návaznosti na výklad § 5 zákona č. 198/1993 Sb., o protiprávnosti komunistického režimu a o odporu proti němu, jehož smyslem je za uvedených podmínek vyloučení zániku trestnosti činů spáchaných v inkriminovaném období od 25. 2. 1948 do 29. 12. 1989. Konkrétně pak tím, že za stanovených podmínek u trestných činů spáchaných ve prospěch komunistického režimu v tomto období promlčecí doba neběžela, resp. běžet ani nezačala.

Pro výše citované jednání obviněných to pak znamená, že u nich promlčecí doba [desetiletá, stanovená § 67 odst. 1 písm. b) tr. zákona účinného v době spáchání trestných činů] prakticky ani nezačala běžet, resp. její počátek je spojen až s datem 30. 12. 1989, protože podle § 5 zákona č. 198/1993 Sb., se do promlčecí doby tam vymezených trestných činů nezapočítává doba od 25. 2. 1948 do 29. 12. 1989 a pod toto ustanovení spadá i jednání obviněným kladené za vinu. Stejný právní názor, ohledně počátku běhu promlčecí doby u vymezených trestných činů až dnem 30. 12. 1989, vyslovil Nejvyšší soud již v usnesení velkého senátu trestního kolegia ze dne 7. 4. 2005, sp. zn. 15 Tdo 163/2005, kde uvedl, že při splnění podmínek stanovených v §5 zákona

č. 198/1993 Sb., o protiprávnosti komunistického režimu a o odporu proti němu, není trestní stíhání nepřipustné, jestliže neuplynula promlčecí doba počítaná od 30. 12. 1989.

V případě všech obviněných tedy desetiletá promlčecí doba začala běžet shodně až dne 30. 12. 1989 a uplynula by dnem 30. 12. 1999, nebýt novelizace ustanovení § 67 odst. 1 písm. b) trestního zákona a § 67a trestního zákona, provedené zákonem č. 327/1999 Sb.

V této souvislosti Nejvyšší soud musí zdůraznit zejména to, že jak novelizované znění § 67 odst. 1 písm. b) trestního zákona, které prodloužilo promlčecí dobu z deseti na dvanáct let u trestných činů, kde horní hranice trestní sazby odnětí svobody činí nejméně deset let, tak i pro tuto věc významné znění nově zavedeného ustanovení § 67a písm. d) trestního zákona, které nepromlčitelnost stanoví i u trestných činů vymezených již v § 5 zákona č. 198/1993 Sb., byly do trestního zákona zařazeny zákonem č. 327/1999 Sb., účinným od 28. 12. 1999, tedy dříve, než uplynula uvedená desetiletá promlčecí doba, a to i se záměrem, aby nedošlo k promlčení [§ 67a písm. d) trestního zákona] nejzávažnějších trestných činů spáchaných v období od 25. února 1948 do 29. prosince 1989 veřejnými činiteli nebo v souvislosti s politicky, rasově či nábožensky motivovaným pronásledováním jednotlivce nebo skupiny osob, u nichž horní hranice trestní sazby odnětí svobody činí nejméně deset let, pokud z politických důvodů neslučitelných se základními zásadami právního řádu demokratického státu nedošlo k pravomocnému odsouzení nebo zproštění obžaloby. Podstatná je tedy skutečnost, že uvedená ustanovení byla do trestního zákona zařazena, resp. nabyla účinnosti v době, kdy ještě nedošlo k promlčení trestního stíhání uplynutím celé desetileté promlčecí doby ani u jednoho z obviněných, byť se jedná pouze o dobu dvou dnů před uplynutím celé této promlčecí doby. Dnem účinnosti uvedené novely trestního zákona tak promlčecí doba, která počítaná podle stavu před účinností novely v trvání deseti let měla uplynout dnem 30. 12. 1999, k tomuto dni neuplynula. A to vzhledem k ustanovení § 67a písm. d) trestního zákona, které ještě před uplynutím celé desetileté promlčecí doby, s účinností od 28. 12. 1999, zavedlo také u kategorie trestných činů vymezených v ustanovení § 5 zákona č. 198/1993 Sb., o protiprávnosti komunistického režimu a o odporu proti němu, jejich nepromlčitelnost. Ustanovení § 67a písm. d) trestního zákona, nově zavedené zákonem č. 327/1999 Sb., se tak od 28. 12. 1999 vztahuje na trestné činy, u kterých ani uplynutím promlčecí doby nezaniká trestnost a takovými jsou i trestné činy kterých se dopustili obvinění.

Na základě výše uvedeného lze proto učinit závěr, že k zániku trestnosti činu, jehož se obvinění dopustili, resp. k promlčení jeho trestního stíhání, nedošlo.

Městský soud v Praze, ač se ztotožnil se správným názorem soudu I. stupně, že posuzovaná trestná činnost spáchaná orgány Státní bezpečnosti „neměla v době do 29. 12. 1989 z politických důvodů šanci být projednána a odsouzena“, z hlediska běhu promlčecí doby neaplikoval ustanovení § 5 zákona č. 198/1993 Sb., o protiprávnosti komunistického režimu a o odporu proti němu, tj. že promlčecí doba ve vymezeném období nesvobody nemohla běžet, ale stalo se tak až ode dne 30. 12.

1989, a běh promlčecí doby počítal již od doby spáchání činu. A to z důvodu (viz str. 10 usnesení), že „promlčení v daném případě rozhodně nebylo zmařeno tím, že by z politických důvodů nedošlo k pravomocnému odsouzení či zproštění obžaloby v důsledku průtahů či nečinnosti příslušných orgánů v době komunistického režimu (resp. do 29. 12. 1989)“, když k pravomocnému odsouzení či zproštění obžaloby nedošlo z jiných důvodů v době spadající do období po dni 29. 12. 1989. Odvolací soud zřejmě uvedené ustanovení § 5 vyložil tak, že pokud u vymezených trestných činů ve stanoveném období (do 29. 12. 1989) nedošlo k pravomocnému odsouzení nebo zproštění obžaloby, ve vztahu k běhu promlčecí doby nelze toto ustanovení aplikovat bez ohledu na to, že v daném období nebyla politická vůle určité trestné činy postihovat podle zákona, pokud po tomto období (od 30. 12. 1989) ještě promlčecí doba běžela, ale orgány činné v trestním řízení byly nečinné. Vyplývá to z odůvodnění na str. 8 usnesení, že se trestná činnost „stala nedlouho před pádem komunistického režimu a počínaje nejpozději lednem 1990 již neměly žádné politické překážky bránit ve vyšetření věci, podání obžaloby, rozhodnutí o obžalobě příslušným soudem...“ a „prakticky celá desetiletá promlčecí doba probíhala již v době, kdy základní zásady právního řádu demokratického státu byly respektovány a odsouzení, resp. trestnímu stíhání obžalovaných v této době nic nebránilo“. Započtením také promlčecí doby uplynulé v období vymezeném ustanovením § 5 zákona č. 198/1993 Sb., tak odvolací soud dospěl k závěru o uplynutí desetileté promlčecí doby již dne 22. 6. 1999. Na základě toho pak konstatoval, že „princip ex post stanovené nepromlčitelnosti inkriminovaného jednání nelze na daný případ aplikovat a nezbylo než napadený rozsudek zrušit a trestní stíhání obžalovaných z důvodu § 11 odst. 1 písm. b) tr. řádu zastavit“.

S názorem odvolacího soudu se ale Nejvyšší soud neztotožnil. Ustanovení § 5 zákona č. 198/1993 Sb., o protiprávnosti komunistického režimu a o odporu proti němu, se vztahuje na všechny tímto ustanovením vymezené trestné činy, a bez ohledu na to, zda byly spáchány na počátku nebo konci jím vymezeného časového období. Není taky významné, zda příslušná promlčecí doba měla uplynout ještě v průběhu tohoto období, anebo až po delší době po jeho skončení, resp. jak je tomu v této trestní věci, kdy jen malá část promlčecí doby měla plynout v tomto období a zcela by pak uplynula až víc než devět let po pádu komunistického režimu. Je-li možnost, aby se do promlčecí lhůty daných trestných činů započítala i doba od 25. 2. 1948 do 29. 12. 1989, dána pouze v případě neexistence uvedených politických důvodů, v jejichž důsledku by nedošlo k pravomocnému odsouzení nebo zproštění obžaloby, může být důvodem nepoužití § 5 uvedeného zákona, a tedy počítání běhu promlčecí doby již od spáchání trestného činu, pouze takovéto zjištění soudu. Závěr o neexistenci těchto politických důvodů v uvedeném období ale neučinil ve věci žádný z nižších soudů a Nejvyšší soud se s tím ztotožnil. Proto je nutno počítat běh promlčecí doby až po uplynutí doby vymezené v § 5 uvedeného zákona, tj. od 30. 12. 1989. Nelze tedy z jiných důvodů vyloučit aplikaci § 5 zákona č. 198/1993 Sb., např. jako v tomto případě, na základě hodnocení možností nebo aktivity orgánů činných v trestním řízení od 30. 12. 1989 z hlediska, zda jim do uplynutí promlčecí doby zbývala dostatečně dlouhá doba k zahájení trestního stíhání, kterou ale nevyužily.

Vzhledem ke způsobu jakým odvolací soud vyložil ustanovení § 5 zákona č. 198/1993 Sb., o protiprávnosti komunistického režimu a o odporu proti němu, mu skutečně (jak uvádí) nic jiného nezbylo, protože ustanovení § 67a písm. d) bylo do trestního zákona doplněno až s účinností od 28. 12. 1999 tj. v době, kdy podle názoru odvolacího soudu již desetiletá promlčecí doba uplynula. Tak tomu ale podle názoru Nejvyššího soudu nebylo, protože při výkladu a aplikaci § 5 uvedeného zákona, jak byl výše podrobně vysvětlen s poukazem na závěry vyslovené Ústavním soudem, jakož i v předchozích rozhodnutích Nejvyššího soudu k této otázce v jiných trestních věcech, desetiletá promlčecí doba by uplynula až dnem 30. 12. 1999 a aplikaci ustanovení § 67a písm. d) trestního zákona tak nic nebránilo. S argumentací odvolacího soudu se Nejvyšší soud ztotožnil pouze v tom, že se trestná činnost stala nedlouho před pádem komunistického režimu a téměř celá desetiletá promlčecí doba probíhala již v době, kdy základní zásady právního řádu demokratického státu byly respektovány, takže odsouzení, resp. trestnímu stíhání obviněných v této době nic nebránilo. Přitom ani Nejvyšší soud nepovažuje za opodstatněnou argumentaci a hodnocení soudu I. stupně ohledně trestních oznámení poškozeného v době po datu 30. 12. 1989. Ne ale z důvodů uvedených odvolacím soudem, ale prostě proto, že je to bez významu. Jak uvedl také nejvyšší státní zástupce v dovolání, je podmínka spočívající v pravomocném odsouzení či zproštění obžaloby zacílená výhradně do doby nesvobody, což platí i ohledně zkoumání důvodů proč k tomu nedošlo. Přes uvedenou nesprávnou argumentaci ale soud I. stupně dospěl k správnému závěru o vyloučení promlčení s poukazem na ustanovení § 35 písm. c) trestního zákoníku, a k věcně správnému rozhodnutí vycházejícímu z právního názoru, že posuzované jednání obviněných nemůže být promlčeno. Odvolací soud, vycházející z názoru, že „promlčecí lhůty daného trestného jednání počaly standardně běžet,...a k promlčení inkriminovaného jednání došlo již po deseti letech od jeho spáchání, tedy nejpozději dne 22. 6. 1999“, dospěl k opačnému závěru. Přitom v rozporu s výše uvedeným vlastním předchozím konstatováním o nemožnosti projednání a odsouzení trestné činnosti spáchané orgány Státní bezpečnosti v době do 29. 12. 1989, z politických důvodů (str. 8 usnesení), neaplikoval z hlediska běhu promlčecí lhůty ustanovení § 5 zákona č. 198/1993 Sb., o protiprávnosti komunistického režimu a o odporu proti němu, a v důsledku toho pak ani ustanovení § 67a písm. d) trestního zákona nebo § 35 písm. c) trestního zákoníku. Na základě tohoto postupu pak dospěl k nesprávnému hmotně právnímu závěru, že trestní stíhání obviněných bylo v důsledku uplynutí promlčecí doby promlčeno a proto jejich trestní stíhání zastavil podle § 11 odst. 1 písm. b) tr. ř. V důsledku nesprávného výkladu § 5 výše uvedeného zákona, je napadeným usnesením naplněn dovolací důvod podle § 265b odst. 1 písm. g) tr. ř. Tím, že Městský soud v Praze nesprávně zastavil trestní stíhání obviněných pro promlčení, je napadené usnesení vadné i ve smyslu dalšího uplatněného důvodu dovolání podle § 265b odst. 1 písm. f) tr. ř., neboť bylo rozhodnuto o zastavení trestního stíhání, aniž byly splněny podmínky pro takové rozhodnutí. Přitom jsou bez významu argumenty odvolacího soudu ohledně neexistence politických překážek bránících vyšetření věci a rozhodnutí o ní příslušným soudem v době nejpozději od ledna 1990, jak jsou uvedeny na str. 8 napadeného usnesení, i když jsou tyto argumenty obecně správné. Nesprávný je ale výchozí závěr odvolacího soudu, že na běh promlčecí doby v této trestní věci neměl zákon č. 198/1993 Sb., o protiprávnosti komunistického režimu a o odporu proti němu, žádný vliv, že promlčecí doba tak běžela již od spáchání trestné činnosti, a k promlčení proto došlo již po deseti letech od jejího spáchání, tedy podle názoru Městského soudu v Praze nejpozději dne 22. 6.

1999. S tímto právním názorem, a na něj navazujícím rozhodnutím ve věci, se Nejvyšší soud z výše uvedených důvodů neztotožnil.

Nejvyšší soud tedy dospěl k závěru, že trestní stíhání obviněných nebylo promlčeno a není proto nepřipustné ve smyslu § 11 odst. 1 písm. b) tr. ř.

Z těchto důvodů Nejvyšší soud z podnětu dovolání nejvyššího státního zástupce zrušil napadené usnesení Městského soudu v Praze, zrušil také všechna další obsahově navazující rozhodnutí, která tím ztratila podklad, pokud případně byla učiněna, a přikázal Městskému soudu v Praze, aby věc v potřebném rozsahu znovu projednal a rozhodl. Městský soud v Praze znovu rozhodne o odvoláních proti rozsudku Obvodního soudu pro Prahu 7, přičemž se bude řídit závazným právním názorem Nejvyššího soudu vysloveným v tomto usnesení (§ 265s odst. 1 tr. ř.).

Nejvyšší soud tak učinil v souladu s ustanovením § 265r odst. 1 písm. a) tr. ř. v neveřejném zasedání.

P o u č e n í : Proti tomuto usnesení není opravný prostředek přípustný.

V Brně dne 17. prosince 2013

Předseda senátu:
JUDr. Michal Mikláš v. r.

Za správnost vyhotovení :
Jiřina Spíchalová